

Темељ њезине – по много чему, и у глобалним, не тек локалним и регионалним размјерима ненадмашене – синтезе етике бриге и етике одговорности, феминизма и антимилиитаризма, ваља пронаћи у најдубљем коријену њезине животне инспирације: у њезиној одлуци да се супротставља злу у свим његовим појавним облицима. Она препознаје и одважно осуђује очитовања доминантне патријархалности, видљива и у распрострањеној култури интриге; упозорава на пузајући фашизам 30-их година прошлог стољећа, препознајући га посебно у ширењу антисемитизма, те одбацује сваку врсту догматизма, укључујући и онога религијскога (и то унаточ својој синкретичкој религиозности, услијед чега су је догматски материјалисти маргинализирали након Другога свјетског рата). Коначно, Ксенија Атанасијевић оспорава и капитализам (приватно власништво и примат новца), који је довео до тога да се земља претворила у „гнусни хаос и неисцрпиво мучилиште“.

Мало је тко уочио повезаност ауторитарног синдрома патријархалне традиције с милитаристичким насиљем као што је то учинила Ксенија Атанасијевић, која ће злу патријархата супротставити феминистичку алтернативу, а злу оружаног насиља и рата алтернативу пацифизма и антимилиитаризма. Јединство феминизма и пацифизма додатно је потврђено њезиним животом у којему се досљедно и одважно, не тек писањем, већ такођер и практички и активистички, супротстављала разноврсним облицима зла. На тај начин Ксенија Атанасијевић нам је понудила једну изванредну парадигму јединства теорије и праксе.

Зорица Мршевић*

Женско ѿраво ѿласа

Залагање Ксеније Атанасијевић за женско право гласа почива на њеном противљењу свакој врсти дискриминације, узимајући као полазну основу то да су мушкарац и жена по природи равноправни представници људског рода. Њена концепција о уздизању жене до слободне личности и равноправног члана друштва заснована је на етичким принципима, при чему је посебно поклањала пажњу положају и правима жена. Сматрала је да су друштвене дистинкције између мушкараца и жена засноване на предрасудама, обманама,

* Научна саветница, Институт друштвених наука, Београд

погрешним гледањима и закључивањима, као и на свим врстама неистина. Праведније друштво се не може остварити док се не елиминишу те неморалне предрасуде које ометају развијање свих могућности које леже у жениној личности.

Иако постоји читав низ питања од интереса за феминистички покрет Србије између два рата, женско право гласа је по мишљењу Ксеније Атанасијевић, једно од најкрупнијих и најактуелнијих. Без тог основног грађанског права, готово цела једна половина културног становништва остаје пасивна, зависна и неискоришћена за јавни живот народа и друштва, што је с моралне тачке гледишта неприхватљиво. Немање права гласа узрок је многобројних неправди. Жене су лишене политичких права и тако им је одузето најефикасније средство да рационално поправе своје стање у друштву. Ксенија Атанасијевић је посебно стављала акценат на постизање економске безбедности и индивидуалне слободе жена путем задобијања политичких права, пре свих права гласа. Циљ је био учешће жена у раду Народне скупштине као законодавном телу ради политичког изједначавања са мушкарцима. Да би се то остварило, потребно је било, по мишљењу Атанасијевић, да се пре свега постигне ослобођење жене као личности: од многобројних наслеђених предрасуда, наметнутих стереотипа, штетних традиција, целокупне мреже испредених и чврсто повезаних теорија о инфериорности жене и о природности њеног потчињеног положаја. Због тога је била једна од активних делатница Женског покрета свог времена, сматрајући да је Женски покрет неопходна организована феминистичка акција усмерена на задобијање основних права жене у модерном друштву, за њено економско ослобођење и изједначавање са мушкарцем.

Значајно је имати у виду да се делатност Ксеније Атанасијевић и Женског покрета Србије одвијала у околностима снажног правног и политичког противљења женском праву гласа. У Србији тога времена било је врло значајно иступање Слободана Јовановића, водећег правног теоретичара, који се енергично супротстављао женском праву гласа, сматрајући да је природна подела на *јавносџ* као традиционални мушки домен деловања и *приватносџ* породице као женски, најправеднија. Жене, по њему не могу да се издигну изнад породичног егоизма, јер њима владају емоције а не разум. Такође, мушкарци и жене нису никакви ривали тако да су женски интереси добро, поштено и већ сасвим довољно заштићени од стране мушкараца. Следећи Јовановићев аргумент јесте у томе да је држава војничка творевина и како жене тог времена нису служиле војску, оне и не треба и не смеју да гласају. Коначно, у оним државама у којима жене гласају, владе могу лако да изгубе кредибилитет јер се због тајности

гласања не би знало ко је добио подршку женских гласачица и самим тим свака влада би имала слабу позицију. Ксенија Атанасијевић пак сматра да је депласирано питање да ли жену треба у свим правима изједначити са мушкарцем. Позива Женски покрет да се ослони у тим настојањима на часне, културне, правоумне и правдољубиве мушкарце који не пристају да се традиционалном, неразумном, и апсурдном гледишту о „природности“ потчињености жена не одупиру, јер увиђају да су основне сметње само лаж и хипокризија.